

MAASTRICHT, roomlaste linn Maasi kaldal

Tekst Riina Luik

Fotod Hugo Thomassen, Paul Mellaart | VVV Maastricht

Tänavu läheb Maastrichtis tõeliseks mölluks – juba nädala pärast annab võimsa avalöögi juubelit tähistav kunsti- ja antiigimesse TEFAF, aprillist oktoobrini võõrustatakse ülemaailmse aiandusmessi külalisi, juunis vallutab linna Fashionclash ja augustis kaetakse laud gurmeefestivali jaoks. See on aga vaid sissejuhatus sellele, mis ees ootab – 2018. aastal saab Maastrichtist Euroopa kultuuripealinn.

Lisaks tulevasele kultuuripealinna tiitlile võib Maastricht ehtida end veel väga mitmete linnade tiitlitega: see on TEFAFi ehk maailma mainekaima ja suurima kaunite kunstide messi kodulinn, roomlaste asutatud linn, kunagine kuulus garnisonilinn, vägev religioosne keskus, edumeelne tööstuslinn, Lõuna-Hollandi gurmeepealinn, tänavu ka maailma aiandusmessi Floriadega seotud linn, kuulsat viiulivirtuoosi André Rieu sünnilinn ning ka eurosünnilinn – just siin allkirjastasid 1992. aastal kaksteist Euroopa Liidu liikmesriiki kuulsat Maastrichti leppe, mis sätestas ühisraha euro kasutuselevõtu. Seda nimekirja saaks veelgi pikendada, kuid ehk on seegi juba piisavalt inspireeriv, et siin kord ära käia.

Kõik teed viivad Rooma

Kuigi käivad väikesed vaidlused, kas Maastricht on tõepoolest Hollandi vanim linn (mõned ajaloolased peavad selleks siinsamas lähedal asuvat Nijmegenit), on igal juhul tegu ühe Hollandi vanema linnaga, mis sai linnaõigused 1204. aastal, mil see kuulus samal ajal nii Brabandi hertsogile kui ka Luiki (praegune Liège) printsiiskopile. Maastrichti kujunemisel ning ajaloos on mänginud võtmerolli kolm olulist perioodi: roomlaste asuala teke keiser Augustus Caesari valitsemisajal; seejärel hilis-Rooma aeg, mil roomlased tegid Maastrichtist võimsa militaar- ja kindluslinna ning kolmas – varakristlik periood, mil Maastrichtist sai piirkonna olulisim religioosne keskus. Esimesed ajaloolised andmed Maastrichti kohta pärinevad 1. sajandist eKr, mil see sai tuntuks kui roomlaste asuala, kandes nime Traiectum ad Mosam ehk Maasi ületamise koht ning siit kulges läbi Rooma viiv maantee. Reini lisajõe, enam kui 900 km pikkuse Maasi ületamine ja silla ehitamine oli roomlastele vajalik elukõige praktilistest aspektidest lähtuvalt: et ühendada Rooma maantee kahe Maasi teisel kaldal kulgenud teega. Teine põhjus oli soov kontrollida Maasi mõlemat kallast ning kihutada sealt lõplikult minema seal ammu enne neid elanud keldi hõimud. Esimese puidust silla kohale ehitati hilis-Rooma ajal siiani säilinud imposantne kivisild, mis oli osaks suurest Rooma impeeriumi maanteede võrgust.

Linn, kus d'Artagnan kaotas oma elu

Maasi kaldal asuvad lisaks Maastrichtile ka Verdun ja Liège ning linna asukoht oli nii kaubateede kui ka strateegilise kaitse seisukohast äärmiselt oluline. Ning just Maastrichtil oli sajandeid Loode-Euroopa piiride kaitset suure karnisoni- ja tugeva

kindluslinnana võtmeroll. 18. sajandil Sint Pietersbergi mäele rajatud suurejooneline Püha Peetruse (Sint Pieter) portikus koos võimsa reduutide võrgustikuga on selle ilmekaks tõendiks. Kindlus renoveeriti täielikult 2008. aastal ja on külalistele täies ulatuses avatud. Siin saab muu hulgas näha ja kogeda, kuidas oleks istuda kasematis ehk kindluse vanglas. Linnamüürid, mida Maastrichti vanalinnas tänini imetleda saab, on küll mõne sajandi võrra nooremad kui Tallinnas, olles ehitatud 16.–19. sajandil, kaitseid linna siiski üsna tõhusalt. Seda oli tõesti vaja, sest Maastrichti on endale himustanud nii Hispaania, Prantsuse kui Austria kuning- ja keisrikodad ning lipp kindluse või raekoja tornis on vahetunud korduvalt. 1673. aastal vallutasid linna Prantsuse Päikesekuninga Louis XIV väed ja kahjuks kaotas just siinsete müüride all oma elu sarmikas musketär d'Artagnan. Nagu öeldud on linn aegade jooksul kuulunud paljudele mittekohalikele valitsejatele ning see väljendub ka omapärase limburgi murdes (Hollandi Kuningriigi Limburgi provintsi halduskeskuseks sai Maastricht 1632. aastal) ning paljudes koha- ja ka muudes nimedes ning käibel olevates väljendites. 1794. aastal võtsid prantslased siin taas võimu, kuulutades Limburgi Prantsuse Vabariigi osaks ning tegid kõigist linnakodanikest sundkorras Prantsuse kodanikud. Linn on elanud sajandeid keelelis-kultuurilises «piiramisrõngas»: siin elavad hollandi keelt kõnelevad belglased ehk flaamid, prantsuskeelsed vallooned ja saksa keelt kõnelevad sakslased – kõik see kokku annab mitte ainult Maastrichtile, vaid kogu Limburgile omapärase ja rikka kultuurilise võlu.

Armeenia päritolu pühak

Äärmiselt huvitav on Maastrichti religioosne ajalugu, mis on seotud Armeenia päritolu vaimuliku Püha Servatiuse nimega. Just teda peetakse kristluse toojaks Madalmaadesse ning Servatiuse teeneks on ka Rooma aja lõpul, aastal 380 pKr senise piiskopi aujärje toomine Tongernist Maastrichti, mis tegi linnast kohe piirkonna religioosse keskuse. Servatiusest sai linna esimene piiskop ja hilisem kaitsepühak. Tema nime kandev Sint Servatiuse basiilika on linna vanim, pärinedes 4. sajandist ning seales aaretekambris on varjul kõik linna olulisemad religioossed reliikviad. Pärast Servatiuse surma (tema haud asub Sint Servatiuse basiilika krüptis) sai Maastricht palverändurite sihtpunktiks ning see tõi kaasa kirikute, basiilikate, kloostrite, kabelite ja kogudusehoonete ehitusbuumi. Nende sihvakad tornid ja kaunid hooned ilmestavad siiani Maastrichti linnapilti.

Esimene aurumasin ja tagurpidi tähed

Soodne asukoht jõe ääres, mis andis jõudsat hoogu jõe- ja üldse kaubandusele, kujundas Maastrichtist kiiresti tööstus- ja ka töölisklassi linna. Seda peetakse vanimaks tööstuslinnaks Hollandis ning see au omistatakse suurtööstur Petrus Regout'le, kes andis Maastrichti arengule tehaste ja vabrikute rajamisega täiesti uue suuna. 1830. aastal võttis Regout oma klaasi- ja keraamikavabrikus esimesena Hollandis kasutusele aurumasin. Tema asutas ka linna esimese keraamatöökoha, mis hakkas 1899. aastal

kandma nime Sphinx. Keraamikatööstus oli linnas nii suur, et andis 20. sajandi algul koguni 70 protsenti linnakassa tuludest. Antikvaarsetel lauanõudel võib aga terane silm vahel näha kummalisi vigu: vigast õigekirja ja tagurpidi tähti. Põhjus oli selles, et vabrikutöölised ei osanud tihti lugeda ega kirjutada. Kuna tööliskond oli linnas väga suur, hakati tootma laiatarbekeraamikat, mida selle kirju dekoori tõttu kutsuti *boerenbunt*'iks ehk talupojakirjaks ning see on endiselt populaarne ja siinkandis levinud.

Kulinaariapealinn

Kulinaarsed traditsioonid on Maastrichtis vanad ja tugevad ning seda eelkõige tänu kultuuride põimumisele, mis on erineval moel siinset toidukultuuri maitsetega rikastanud. Eriti tugevad on prantsuse köögi- ja söögikultuuri mõjud ning see teeb Maastrichti elanikest võrreldes põhjapoolsete hollandlastega tõelised toidunautlajad. Siin on hea toit ja vein, mitte võileibade järamine nagu mujal Hollandis kombeks, tõeliselt au sees. Linnas tegutseb tervelt viis Michelin'i tärniga restorani ja see räägib juba ise enda eest. Absoluutne tipp on kuut Michelin'i täрни omav restoran Beluga, mille külastamist peetakse iga tõelise gurmaani puhul lausa aukohuseks. Kuid Maastrichti kulinaariataevas on veel teisigi tähti: Au Coin des Bons Enfants, Château Neercanne, Toine Hermsen ja Tout à Fait, mida on kiitnud nii kliendid kui ka muidu ülikriitilised asjatundjad. Igal aastal korraldatakse Limburgi provintsi parima koka konkurs ning selle tiitli nimel käib äge rebimine. Augustis peetakse kogu linnas gurmeefestivali «Maastricht aan Tafel» («Maastrichti laua ääres»), kus saab soodsa ja fikseeritud hinnaga (25 eurot) suurepäraselt kokku pandud päevamenüüsid nautida. TEFAFi ajal on rohkearvuliste linna külaliste paremaks toitlustamiseks kasutusele võetud nn ekspres-õhtusöögid (*90 minutes dinner*). Jälgige silte – neis kohvikutes ja restoranides saate kiiresti ja maitsvalt süüa. Kuid ärge jääge minutitki kauem laua taha mõnulema – teie taga ootavad tuhanded vesiste suudega messikülalised! Maastrichti ja selle lähiümbruse söögikohti iseloomustab veel üks võluv omapära – sageli asuvad need äärmiselt põnevates hoonetes: kirikus, keskaegses lossis, vanas veskis, kaalukojas, talu- või laohoones. *Eet smakelijk!*

Ood aiakunstile

Teine tänavune suursündmus on Maastrichti jaoks kahtlemata maailma aiandusmess Floriade 2012, mille toimumiskohaks on sinne aiandus- ja põllumajanduskultuuri keskus Venlo.

Mess avatakse 5. aprillil spetsiaalselt selleks puhuks rajatud vabateatris suurejoonelise Floriade *show*'ga, kus astuvad üles muusikud, akrobaadid, näitlejad ja *show*-tantsijad Ladina-Ameerikast, Aasiast ja Aafrikast. Messiprogrammi ilmestavad temaatilised nädalad: toidunädal, veininädal, lastenädal, moenädal, puhk pillifestival ja palju-palju muud põnevat. Nagu hollandlased on öelnud, saab sellest messist aga eelkõige ood aiakunstile ja lilledele ning et selles veenduda, tuleb ise kohale minna. Kuid kerge see ilma väikese kodutööta olema ei saa, sest mess laiub 66 hektaril ning on jaotatud viieks erinevaks aiamaailmaks, igaihes oma kontseptsioon, kujundus ja taimestik. Seda aianduskultuuri kõrgtaset esindavad eksponeeritud on omalt poolt lubanud anda parima, et iga aiandushuviline lahuks sellelt hiiglaslikult aiapeolt meelde jääva elamusega. Messil on hulgaliselt väljapanekuid, näitusi, seminare ja töötubasid, iga päev on eri kultuuri- ja teemaprogramm, avatud on restoranid ning kohvikud. Pole kahtlustki, et Floriade on parim koht, kus kevadet tervitada. ○

Lilleturg raekoja ees.

Olulisemad kevadsuvised sündmused ja üritused Maastrichtis

- 14. märtsil taasavatakse TEFAFi spondeerimisel põhjalikult renoveeritud Museum aan het Vrijthofis näitus «TEFAFi 25 aasta meistriteosed», kus on väljas messil müüdud suurimad haruldused. 1. juunil avatakse kogu muuseum ja näha saab väljapanekut «Valmistatud 500 aasta jooksul Maastrichtis». (www.museumaanhervrijthof.nl)
- 5. aprillist 7. oktoobrini avatakse maailma aiandusmess Floriade 2012. (www.floriade.nl)
- 8.–10. juunini FASHIONCLASH 2012. Rahvusvaheline noorte disainerite ja kunstnike laiahaardeline üritus, mille raames toimuvad näitused, *moe-show*, *performance*'id, tehakse teatrit ja käib elav kauplemine. (SAMDecorfabriek, www.fashionclash.nl)
- 13. märtsist 17. juunini näitus «Martin Visser: kolleksionäär, disainer, vabahing». Näitusel on väljas rikkalik valik avangardkunsti, mööblit, disaini ja arhitektuuri. (Bonnetantenmuseum).
- 22., 23., 24. ja 26. juunil viulivirtuoos André Rieu ja Johann Straussi nimelise orkestri vabaõhukontserdid Vrijthofis.
- 5.–19. augustini toidufestival «Maastrichti laua ääres», kus linna parimad restoranid ja kohvikud serveerivad oma spetsialiteedi kohaselt kolmekäigulisi fikseeritud hinnaga (25 eurot) eineid. Restoranid tunneb ära sildi järgi «Maastricht aan Tafel».

Palju informatiivset ja kasulikku infot leiad

- Maastrichti ja kõige seal toimuva kohta: www.vvv-maastricht.eu
- Floriade 2012 kohta: www.floriade.nl
- Parimad restoranid ja kohvikud: www.vvv-maastricht.eu/restaurants

ÄRA JAGA VAID LUBADUSI.

Lõpetaks ükskond nende uue aasta lubaduste nimekirjadega ja võtaks midagi päriselt ette. Mõttele nüüd nimeoodi, et "ma hakkangi liigutama ja nautin selle iga minutit", sest ega keegi seda sinu eest ära ei tee. On aeg.

TREENI END. UUED TREENINGKOLLEKTSIOONID KAUPLUSTES.

NIKE TREENINGPÄEV KOIGILE

10. MÄRTS 2012
ARICATO SPORDIKLUBI
RANNAMÕISA TEE 3 TALLINN

nikeconvention.com